

The main programs Ministry of Agrarian and Food Policy, billion grn./years	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
The financial support of agricultural enterprises in difficult weather conditions	20	35	35	-	-	-	-	-	-	-
Holding of exhibitions in the agricultural sector	8	8	8	0,8	2	2	5	3,7	-	-
The organization and regulation of activity in the agricultural sector	227,4	293,3	372,1	412,7	471,4	11,8	-	-	-	-
Research and experimental development in the agricultural sector	64,3	90,4	116,2	37,7	89,3	111,6	-	-	-	16,4
Creation and maintenance of a reserve stock of varietal and hybrid seeds	10	70	20	5	5	5	-	-	-	-
Prevention of infectious agents	25	39,5	35	1,5	20	20	-	-	3	-
Young orchards and vineyards	204,9	247,5	370,8	453,6	476	556,7	-	100	100	-
Compensation cost of electricity for irrigation irrigated land	-	-	-	-	-	-	50	-	-	-
State Scientific-targeted programs in the agricultural sector	0,06	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Compensation cost of domestic agricultural complex equipment	32	131,8	100	-	-	10	-	-	-	-
Repayment Ukrainian State Inspectorate	-	0,5	0,5	0,4	-	-	-	-	-	-
Financial support for the development of dairy industry	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Financial support for the development of millers	22,7	27,5	41,2	50,4	84	98,2	-	-	-	-
Financial support for the creation of wholesale markets of agricultural products	-	-	-	-	-	10	200	-	-	-
Financial support for the livestock sector	-	-	-	-	-	2030	732	-	888	250
Support for the operation of the Agrarian Fund	20	18,4	18,9	12,2	14,3	14,6	25,6	-	16,4	-
Partial compensation for the construction of new greenhouses	-	-	-	-	-	50	-	-	-	-
Reduction in the cost of insurance premiums	10	50	200	-	-	-	-	-	-	-
The anti-episodic event and participating in occasional Bureau	114,9	125,7	173,6	111,7	112,6	102,6	103,7	103,2	64,6	68,7
Inspection in agriculture	-	-	-	-	-	386,4	-	-	203,1	57,4
The increase of the authorized capital of NAC "Ukragroleasing"	413	-	-	-	-	-	-	-	-	54
The State Service for the protection of plant varieties	94	93,4	111,7	123,1	140,8	-	-	-	-	-
Selection of variety trials in the industry	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Participation in the International Union for the Protection of plant varieties	0,05	0,06	0,06	0,06	97,1	0,1	-	0,1	0,07	-
Land reform	-	-	-	-	-	12	96,4	476,6	8,5	-
Operation Ukr. Laboratory quality agricultural products	6	19,5	28,6	6,3	7,7	8,8	12,9	-	-	-

In recent years, the amount of state support reduced to a minimum. Of course with such a meager level of support there can be no agricultural sector, none of its branches.

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ І ІНТЕНСИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

КОЗАК С. В.

Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. Петра Василенка

**Науковий керівник – асистент
Богомолова К.С.**

Капітал – одна з фундаментальних економічних категорій, сутність якої наукова думка з'ясовує протягом багатьох століть. Термін "капітал" походить від латинського "capitalis", що означає "основний, головний". У найперших роботах економістів капітал розглядався як основне

багатство, основне майно. За мірою розвитку економічної думки це первісне абстрактне та узагальнене поняття капіталу наповнювалось конкретним змістом, що відповідав панівній парадигмі економічного аналізу розвитку суспільства.

Так, відповідно до принципів наукового світобачення меркантилістів, під поняттям капіталу як основного багатства розумілось золото, гроші та інші скарби у будь-якому вигляді. При цьому основним джерелом формування капіталу меркантилісти вважали позитивний торговельний баланс.

Економічна школа фізіократів під поняттям капіталу як основного багатства розуміла землю і вкладеп в неї копгги ("аванси"). Відповідно джерелом формування капіталу фізіократи вважали сільськогосподарське (землевласницьке) виробництво [1].

Представники класичної політекономії (у першу чергу А. Сміт і Д. Рікардо) серйозно поглибили дослідження сутності капіталу, розширили сферу його розгляду галузю промислового виробництва. Під капіталом вони розуміли накопичені запаси засобів виробництва, які призначені для подальшого виготовлення товарів. Основні суттєві риси економічної категорії капіталу, сформульовані класичними економістами, були прийняті за основу всіма наступними її дослідниками.

У системі марксистського вчення дослідження категорії капіталу належить центральне місце. За допомогою цієї категорії К. Маркс пояснював всю систему загальноекономічних відносин капіталу. Джерелом формування капіталу він вважав додаткову вартість, створену додатковою працею найманих робітників виробничої сфери. Відповідно капітал, в економічному розумінні марксистів, виступав як засіб експлуатації найманих робітників, а виробничі відносини капіталістичного суспільства — як відносини з приводу розподілу додаткової вартості.

Неокласичні економічні теорії капіталу суттєво розвинули його сутнісні характеристики, пов'язані з кількісними пропорціями його формування і характером ринкового обороту капіталу.

Наведений історичний огляд показує, що парадигма капіталу як економічної категорії, що характеризує систему й особливості її пізнання, визначається глибоким генезисом і значною широтою підходів.

Під впливом господарських операцій, які відбуваються на підприємстві, склад засобів та їхніх джерел безперервно змінюється. У бухгалтерському обліку ці зміни відображаються у вигляді збільшення або зменшення відповідних статей Активу і Пасиву балансу.

Власний капітал характеризує загальну вартість засобів підприємства, що належать йому на праві власності та які воно використовує для формування визначеної частини активу. Ця частина активу, сформована за рахунок інвестованого в підприємство власного капіталу, - чисті активи підприємства. Власний капітал містить у собі різні за економічним змістом, принципами формування і використання джерела фінансових ресурсів: статутний, додатковий, резервний капітал тощо

Позиковий капітал товариства характеризує залучені для фінансування розвитку підприємства на поворотній основі кошти чи інші майнові цінності [2].

Для здійснення власної фінансово-господарської діяльності підприємство повинне мати у своєму розпорядженні відповідні виробничі фонди. За характером своєї участі у процесі виробництва вони поділяються на основні і оборотні. В основі такого поділу лежить відмінність

у русі вартості засобів праці і предметів праці.

Оборотні виробничі фонди становлять собою мінімально необхідні для виконання виробничої програми запаси сировини, основних матеріалів, покупних напівфабрикатів, допоміжних матеріалів, палива, запасних частин для ремонту, малоцінних і швидкозношуваних предметів, а також незавершеного виробництва.

Фонди обігу, хоч і не беруть участі безпосередньо у виробничому процесі, є необхідним елементом для забезпечення єдності виробництва і обігу. Сфера їхнього функціонування створює передумови для виділення їх у самостійне поняття "фонди обігу".

Оборотні кошти — це грошові ресурси, які вкладено в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервного виробництва та реалізації виготовленої продукції, які беруть участь у виробничому процесі один раз і повністю переносять свою вартість на собівартість продукції.

Бізнес у будь-якій сфері діяльності починається з певної суми готівки, за рахунок якої придбавається необхідна кількість ресурсів, організується процес виробництва і збут продукції. Капітал у процесі свого руху проходить послідовно три стадії кругообігу: заготівельну, виробничу і збутову (рис. 1.1).

На першій стадії підприємство придбає необхідні основні фонди, виробничі запаси, на **другій** - частина засобів у формі запасів надходить у виробництво, а частину використовують на оплату праці працівників, виплату податків, платежів із соціального страхування та інші витрати. Закінчується вона випуском готової продукції. На **третьій стадії** готову продукцію реалізують, і на рахунок підприємства надходять кошти, причому, як правило, більші від початкової суми на величину отриманого від бізнесу прибутку. Отже, чим швидше капітал зробить кругообіг, тим більше підприємство одержить і реалізує продукції при одній і тій самій сумі капіталу за визначений період. Затримка руху засобів на будь-якій стадії веде до уповільнення оборотності капіталу, потребує додаткового вкладення коштів і може викликати значне погіршення фінансового стану підприємства.

Рис. 1.1. Стадії кругообігу капіталу

Досягнутий у результаті прискорення оборотності ефект виражається в першу чергу в збільшенні випуску продукції без додаткового залучення фінансових ресурсів. Крім того, за

рахунок прискорення оборотності капіталу відбувається збільшення суми прибутку, тому що звичайно до вихідної грошової форми він повертається зі збільшенням. Якщо виробництво і реалізація продукції є збитковими, то прискорення оборотності засобів веде до погіршення фінансових результатів і "проїдання" капіталу. Зі сказаного випливає, що потрібно прагнути не лише до прискорення руху капіталу на всіх стадіях кругообігу, а й до його максимальної віддачі, що виражається в збільшенні суми прибутку на одну гривню капіталу. Підвищення прибутковості капіталу досягають раціональним і опадливим використанням усіх ресурсів, недопущенням їх перевитрати, втрат на всіх стадіях кругообігу. У результаті капітал повернеться до свого вихідного стану в більшій сумі, тобто з прибутком [3].

Таким чином, ефективність використання капіталу характеризується його прибутковістю (рентабельністю) - відношенням суми прибутку до середньорічної суми капіталу.

Залежно від того, з чийх позицій оцінюється діяльність підприємства, є різні підходи до розрахунку показників рентабельності капіталу [4].

З позиції всіх зацікавлених осіб (держави, власників і кредиторів) загальна оцінка ефективності використання сукупних ресурсів здійснюється на підставі показника рентабельності сукупного капіталу, який визначають відношенням загальної суми бруто-прибутку до виплати процентів і податків (ЕВІТ) до середньої суми сукупних активів підприємства за звітний період.

Цей показник рентабельності показує, скільки прибутку заробляє підприємство на гривню сукупного капіталу, вкладеного в його активи, для всіх зацікавлених сторін. Він характеризує прибутковість усіх активів, довірених керівництву, незалежно від джерела їх формування.

З позиції власників і кредиторів рентабельність капіталу визначають відношенням чистого прибутку і процентів за кредити з урахуванням податкового коректора до середньої суми сукупних активів за звітний період [5].

Багато авторів при розрахунку рентабельності сукупного капіталу пропонують використовувати чистий грошовий потік (Cash-flow), що повертається на підприємство у вигляді чистого прибутку й амортизації. Чим більша сума амортизації, тим більше можливостей у суб'єкта господарювання для самофінансування навіть при відносному зменшенні

прибутку. Тому у зв'язку з відмінностями в амортизаційній політиці міжгосподарський порівняльний аналіз рівнів рентабельності, в основу розрахунку яких покладено прибуток, може бути не зовсім коректним, тоді як використання Cash-flow дає змогу одержати цілком порівнянні результати.

Визначають також рентабельність операційного (функціонуючого) капіталу, безпосередньо задіяного в основній (операційній) діяльності підприємства, від рівня якого залежить величина всіх інших показників прибутковості капіталу:

До складу операційного капіталу не включають основні засоби не виробничого призначення, невстановлене обладнання, залишки незакінченого капітального будівництва, довгострокові і короткострокові фінансові вкладення, позички для працівників підприємства і т. ін.

Рентабельність оборотного капіталу визначається відношенням прибутку від основної діяльності й отриманих процентів від короткострокових фінансових вкладень до середньої суми оборотних активів [6].

Проведене нами дослідження показало, що на сьогоднішній день ефективність та інтенсивність використання капіталу дає можливість оцінити рівень фінансового стану підприємства в цілому. Представлені методики проведення аналізу ефективності та інтенсивності використання капіталу підприємства в першу чергу зводяться до розрахунку ряду коефіцієнтів, які в кінцевому підсумку характеризують рівень рентабельності.

Література:

1. Савицька Г.В. Аналіз господарської діяльності підприємства: 4-е вид., Перераб. і доп. - Мінськ: ТОВ «Нове знання», 1999.;
2. Кожекін Г. Я., Л.М. Синиця «Організація виробництва», Мн ІП «Екоперспектива»;
3. Ковальов В.В. «Фінансовий аналіз», М., Фінанси і статистика, 1998.;
4. Економіка організації (підприємства): підручник / за ред. Н. А. Сафронова. - 2-е вид., Перераб. і доп. - М.: Економіст, 2005.;
5. Грузинів В.П., Грибов В.Д. Економіка підприємства: Навчальний посібник. - 2-е вид. - М.: Фінанси і статистика, 1998.;
6. Фатхудинов Р.А. Організація виробництва: Підручник. - М.: ИНФРА-М, 2000. (Серія «Вища освіта»)